

EU PERCEPCIÓJA A FIATALOK KÖRÉBEN

– Kolozsvári Krisztina – Pillók Péter –

2022-ben összeurópai szinten kitűzött céllá vált, hogy a tagállamok, regionális és helyi hatóságok együttműködésének megvalósulásával a fiatalok olyan ismeretekre tegyenek szert és olyan programokban vegyenek részt, melyeknek köszönhetően az ifjúság részvétele hangsúlyosabb szerepet kap a jövőépítésben, egy környezetkímélő, befogadó és digitalizált Európai Unió létrehozásában (European Commission, 2021). Jelen cikkünkben a folyóirat negyedik (aktuális) lapszámának tematikájához igazodva a Századvég Konzorcium kérdőíves közvélemény-kutatásának adatait felhasználva, valamint az Európai Unió jövőjéről szóló kvalitatív kutatás rövid áttekintésével mutatjuk be, hogyan vélekednek a fiatalok az EU-ról, annak tevékenységéről és válságkezeléséről, hogyan alakul az intézményi bizalom és érdekképviselet, valamint az Európai Unió jövőképe.

Módszertan és a minta összetétele

A Századvég Konzorcium 2022. január 3. és február 14. között reprezentatív, nagymintás kutatást végzett 30 ezer fő megkérdezésével Európa 30 országában.¹ A felmérés CATI módszerrel² történt, véletlenszerűen kiválasztott, felnőtt korú személyek megkérdezésével. Minden egyes országban nemre, korcsoportra és régióra reprezentatív a minta. Jelen esetben nem célunk az egyes országok közötti különbségek elemzése; összességében szeretnénk az EU fiataljainak véleményét bemutatni. Az összesített eredményeket az országok lakosság számára nézve súlyozva ismertetjük.

A megkérdezettek 49%-a férfi, 51%-uk pedig nő. Az eredmények közléséhez négy életkori kategóriát hoztunk létre: 18–24 éves korosztályba 10%, a 25–29 éves korosztályba 9%, a 30–34 éves korosztályba 9% tartozik, míg a válaszadók 72%-a 34 évnél idősebb.

Az Európai Unió megítélése, tevékenységének értékelése

Az Európai Unió megítélése mind az unió, mind pedig Magyarország vonatkozásában vizsgálva pozitív, 2007 óta tulajdonképpen most a legnagyobb az EU támogatottsága a polgárok körében (European Parliament, 2021). A magyar lakoságnál megoszlanak a vélemények, de itt is

érezhető a Nyugat felé történő közeledés. Az unióról kedvezőbben vélekednek a 18–24 éves és 25–29 éves korcsoport tagjai, az életkor előrehaladtával, és főként a 34 év felettek körében viszont egyre erősebben tetten érhető a pesszimizmus.

Az Európai Unió tevékenységének megítélését több kérdéssel, több szakpolitikai területen mértük fel, melyek közül most hármat emelünk ki. Az első kérdés a gazdasági tevékenység értékelésére vonatkozott. Ezt követően az Európai Unió migrációs politikájának, valamint a természet- és klímavédelemmel kapcsolatos tevékenységének értékelésére kértük a válaszadókat. Az eredmények alapján egyértelmű közép-re húzás látható, tehát egyformán inkább jónak értékeli minden korcsoport az EU tevékenységét, ugyanakkor mindhárom értékelésnél a fiatalabbak mutatkoznak a legjobban értékelőnek. Érdekes, hogy az EU migrációval kapcsolatos tevékenységének értékelésénél nemcsak a fiatalok, de még az idősebb korcsoportok tagjai is igen elítélőnek mutatkoznak.

Kétségkívül tetten érhető az a polgári felfogás, amely szerint az Európai Uniónak jól látható gazdasággal összefüggő felelőssége és feladatai vannak: nemcsak, hogy van elég hatalma a gazdasági érdekek védelmére és a válságok

¹ Jelen kutatásban az Európai Unió tagországai, valamint az Egyesült Királyság, Svájc és Norvégia adatait közöljük.

² Computer Assisted Telephone Interviewing

kezelésére, de a polgári jogok és érdekek képviselőjére és egy jól működő demokrácia kiépítésére is képes.

Az elégedettségi index alapján (1. táblázat) úgy tűnik, azok, akik gyengének értékelik az Európai Unió tevé-

kenységét – és itt most kiemelten életkori tekintetben a 34 év felettiokről beszélhetünk –, kevésbé elégedettek, míg azok, akik az EU-t pozitívabban értékelték – ez esetben a 18–29 évesek – inkább elégedettek az Európai Unióval.

1. táblázat. EU elégedettségi index (korcsoportok szerint)

A kérdezett életkora kategóriákban	Átlag	Elemzés	Szórás
18–24 éves	3,5	2828	1,77088
25–29 éves	3,2	2639	1,89298
30–34 éves	3,1	2517	2,01775
34 év feletti	2,7	22020	2,05460
Teljes minta	2,9	30003	2,03248

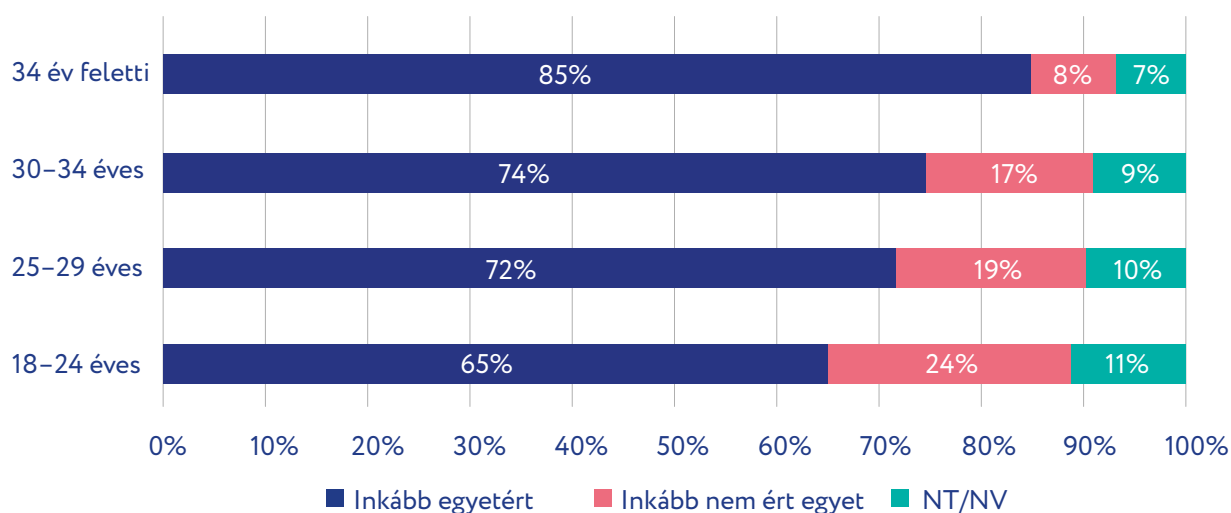
Forrás: Századvég-szerkesztés

További vizsgálat tárgya lehet, hogy mi az oka a peszszimizmusnak és elégedetlenségnek, ugyanakkor jelen cikknek nem célja az ok-okozati viszonyok feltárása.

Mindazonáltal nagy az egyetértés a fiatalok és idősebbek között abban, hogy egyszerűsíteni és átláthatóbbá kell tenni az Európai Unió működését (1. ábra).

1. ábra. Az EU működésének egyszerűsítése és átláthatóbbá tétele (korcsoportok szerint, %)

Ön inkább egyetért, vagy inkább nem ért egyet az alábbiakkal?
Egyszerűsíteni és átláthatóbbá kellene tenni az Európai Unió működését.

Forrás: Századvég-szerkesztés

Intézményi bizalom és érdekképviselet

Az Európai Unió tevékenységének értékelése mellett a kutatásban kitértünk arra, hogy az átlagpolgár mennyire

bízik az EU-ban mint intézményben, valamint hogy szerinte megfelelően képviselik-e az érdekeit és jogait, végül pedig, hogy mennyire érzékelhető a bürokrácia hatása.

Egy folyamatosan visszatérő kérdés az EU szintjén is, hogy mennyire lehet és kell reformálni az EU intézményrendszerét – ennek komoly politikai és szakpolitikai vetületei vannak.

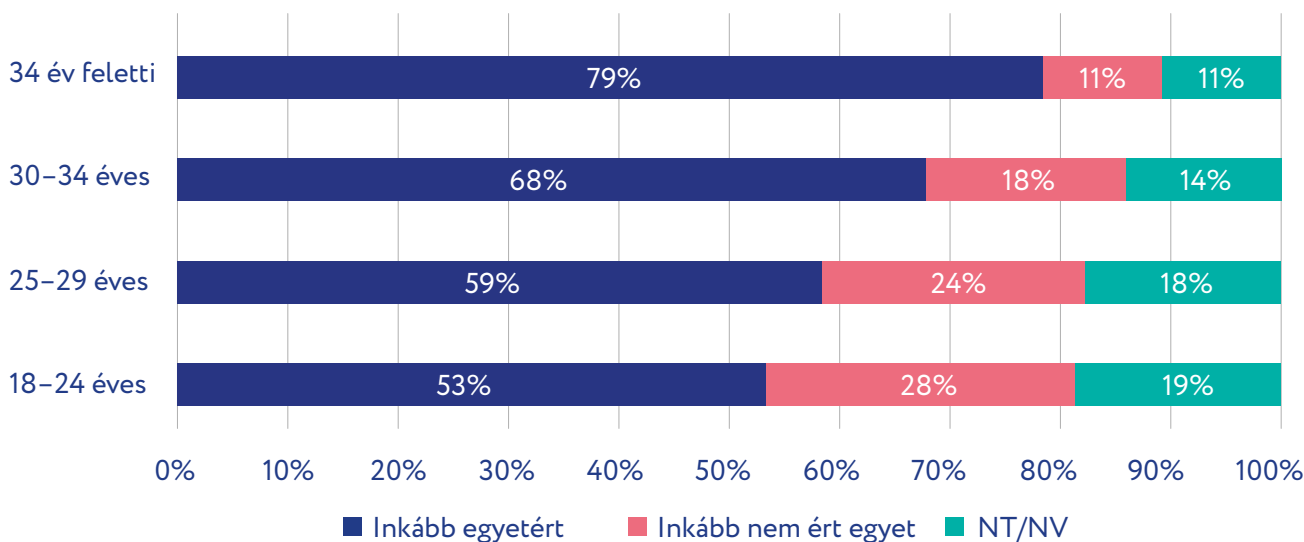
A kutatás eredményei alapján egyértelmű a közép-re húzás az intézményi bizalom tekintetében: a válaszadók 17%-a teljes mértékben, 52%-a valamennyire és 27%-a egyáltalán nem bízik az Európai Unióban. A bizalmatlanság az életkor függvényében növekszik, bár ez nem meglepő, ha megnézzük az érdekképviseléssel összefüggő kérdésre adott válaszokat, ahol az idősebbek – 34 év feletti – úgy vélik, érdekeiket inkább nem képviselik Brüsszelben (55%). Érdekes, hogy bár a fiataloknál magasabb a bizalom mértéke, mégis náluk is erősen jelen van az álláspont, miszerint érdekeiket nem képviselik megfelelően Brüsszelben: a 18–24 évesek körében 49% szerint inkább igen és 37% szerint inkább nem, míg a 25–29 évesek körében ez az arány már 45% és 43%.

A megkérdezettek többsége (53% százalék) szerint létezik az Európai Unióban egy kettős mérce, tehát az országok ügyeit nem egyformán kezelik. A kettős mérce létezését még a legfiatalabbak is határozottan érzékelik (18–24 éveseknél 45%, 25–29 éveseknél 47%).

Minden életkori kategóriában nagy az egyetértés, hogy az unióban csökkenteni kell a brüsszeli bürokráciát, az arra költött pénzt és a bürokraták létszámát: a 18–24 évesek 53%-a, a 25–29 évesek 59%-a, a 30–34 év közöttiek 68%-a, a 34 év felettieknek pedig 79%-a értett egyet az állítással (2. ábra). Ugyanígy a megkérdezettek relatív többsége – minden korcsoportban 60%-ot meghaladóan – inkább egyetértett azzal az állítással, miszerint abban az esetben, ha baj van és Brüsszel nem lép időben, a brüsszeli vezetőknek felelősséget kell vállalniuk, esetlegesen le kellene mondaniuk.

2. ábra. Brüsszeli bürokrácia az Európai Unióban

Ön inkább egyetért vagy inkább nem ért egyet az alábbiakkal?
Az Európai Unióban csökkenteni kellene a brüsszeli bürokráciát, az arra költött pénzt és a bürokraták létszámát

Forrás: Századvég-szerkesztés

Válságkezelés az unióban

Az elmúlt években az Európai Unió a „válságok korát” élte: a koronavírus-járvány mellett a teljes uniót sújtja az energia- és klímaválság, az orosz–ukrán háború miatti szankciók és gazdasági válság, a migrációs válság, valamint egyfajta identitásválság is. Kétségtelen, hogy a válságok által leginkább sújtott csoport az ifjúság, akik

ugyan kevésbé aktív résztvevői a politikai döntéshozatali folyamatoknak, bevonásuk mégis nélkülözhetetlen a javaslatok megvalósításához.

A koronavírus-járvány kezelésével kapcsolatos kérdéseink megválaszolásánál és a válsághelyzetek kezelésére vonatkozó állításoknál egyértelműen kirajzolódott,

hogy a polgárok többsége szinte elvárja, hogy az EU rendelkezzen bizonyos kompetenciával a válságok leküzdéséhez. Általánosságban véve úgy látjuk, hogy az Európai Unió koronavírus-járvány elleni küzdelme „jónak” mondható: a 18–24 évesek 16%-a értékelte kiválóan és 42%-a jónak az EU tevékenységét, ugyanígy a 25–29 évesek is inkább jónak (12% kiválóan és 41% jónak) minősítették az EU tevékenységét. Az idősebb korcsoport tagjainak megítélése ebben a kérdésben is inkább negatív: a 34 év felettiiek 46%-a inkább gyengének értékeli az EU koronavírus-járvány kezelési tevékenységét. Az Európai Unió vakcinabeszerezési és oltási programja szintén jónak mondható: a megkérdezettek 15%-a kiválóan, 48%-a jónak minősítette az EU ezen tevékenységét, a korcsoportok között itt nincsenek szignifikáns eltérések.

Az uniós polgárok – köztük a magyarok is – úgy vélik, hogy a koronavírus-járvány komoly gazdasági-pénzügyi következményekkel jár. Itt leginkább az áremelkedés,

infláció, megélhetési nehézségek mutatkoznak hangsúlyosabb problémának. A megkérdezettek fele (50%) ugyanakkor optimista abból a szempontból, hogy szerintük a gazdaság a következő években helyre fog állni, tehát bíznak az Európai Unió koronavírus-járvánnyal összefüggő jövőbeli döntéseiben.

Az Európai Unió válságkezelésével párhuzamosan érdemes szót ejtenünk arról, hogy melyek azok a problémák, melyek a fiatalok számára nemcsak országon, de Unión belül is kiemelten égető problémaként jelentkeznek, tehát EU szinten érdemes és szükséges kezelni. A leghangsúlyosabb kérdések között említendő az anyagi nehézség és elszegényedés, az oktatási rendszer helyzete, a klímaváltozás, valamint a munkanélküliség és bevándorlás kérdése. Kitekintésként mutatjuk, hogy a nagymintás ifjúságkutatás adatai alapján Magyarországon melyek a jelenleg legégetőbbnek mutató problémák, melyekre EU-szinten is várjuk a megoldásokat (3. ábra) (Székely, Pillók, Kántor, & Domokos, 2020).

3. ábra. Az ifjúságot érintő tíz legégetőbb probléma Magyarországon, 2020 (%)

Ön szerint ma Magyarországon mi az ifjúság legégetőbb problémája?

Forrás: Századvég-szerkesztés a 2020. évi nagymintás ifjúságkutatás eredményei alapján

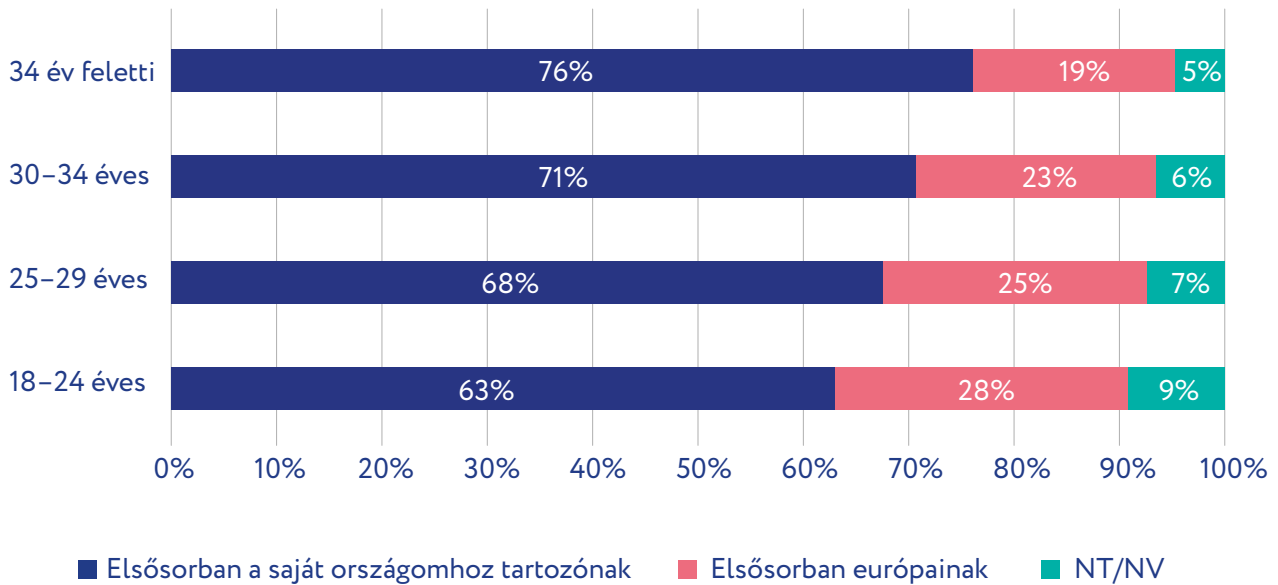
Identitáskérdés az unióban

2022-ben a Századvég kutatása alapján a megkérdezettek többsége (74%) elsősorban saját országához tartozónak érzi magát, majd csak ezt követően azonosítja magát európaiként (4. ábra). A válaszadók

egyötöde tartja magát mindösszesen európainak. Ez aligha meglepő, tekintve, hogy mindannyian különböző háttérrel, eltérő élettapasztalattal rendelkezünk, sőt, olyan kulturális és etnikai környezetben nevelkedtünk, amely igen távol áll a körülöttünk élőkétől.

4. ábra. Identitáskérdés (korcsoportok szerint, %)

Ön elsősorban inkább a saját országához tartozónak vagy inkább európainak tartja magát?

Forrás: Századvég-szerkesztés

Az egyén hovatartozását, identitását először családi és közeli kapcsolatai alapján határozza meg, majd később ez bővül és megjelenik a munkahelyi és csoportazonosulás, társadalmi identitás. A társadalmi identitás az „önmeghatározás olyan szempontjainak elsajátított rendszere, melyek révén az egyén önmagát sok más hozzá hasonló egyénnel együtt bizonyos társadalmi csoportok tagjaként azonosíthatja, kielégítve ily módon az önnön létére, mivoltára vonatkozó kérdés szükségletét, illetve lecsillapítva az e kérdés megválaszolatlanlansága folytán keletkező bizonytalansági érzéseket” (Csepeli, 1984/3).

Az azonosulási folyamat során egyik hovatartozás fontosabbnak tűnik, mint a másik, ezt figyelembe véve nem meglepő, hogy valaki inkább Európához, mások pedig saját országukhoz érzik magukat identitás szerint közelebbinek. Mindenekelőtt azt szükséges kihangsúlyozni, hogy az Európai Unióval történő azonosulás akkor fog erősödni, amikor egy olyan nemzetfogalom alakul ki, ahol nyitottak vagyunk más nemzetek értékeire és azonosulunk mások problémáival és utat nyitunk egymás irányába (Csepeli, 1984/3).

Az Európai Unió jövője

Az Európai Unió jövőjével kapcsolatban a Századvég kutatása kitért egyrészt arra, hogy vajon az uniós polgárok szerint létezni fog-e tíz év múlva Európai Unió, másrészt,

hogy a következő generációk számára az unió jobb vagy rosszabb életet biztosít majd, harmadrészt pedig arra, hogy a gazdasági helyzet hogyan fog alakulni. A válaszok alapján egyértelmű, hogy az uniós átlagpolgárok optimistán tekintenek az EU jövőjére: a megkérdezettek 62%-a szerint tíz év múlva is létezni fog az Európai Unió, és mindössze 22% gondolja úgy, hogy nem. A magyarok a többi országgal szemben némileg optimistábban látják az EU jövőjét.

A megkérdezettek relatív többsége (42%) – tehát a fiatalok és idősebbek egyaránt – pesszimista a következő generáció jövőjét illetően, és a megkérdezettek mindössze negyede (22%) érzi úgy, hogy a jelenlegi válsághelyzet ellenére jobban fognak élni a következő generációk (5. ábra). Megfigyelhető, hogy a fiatalok kis mértékben ugyan, de ebben a kérdésben is optimistábban vélekednek.

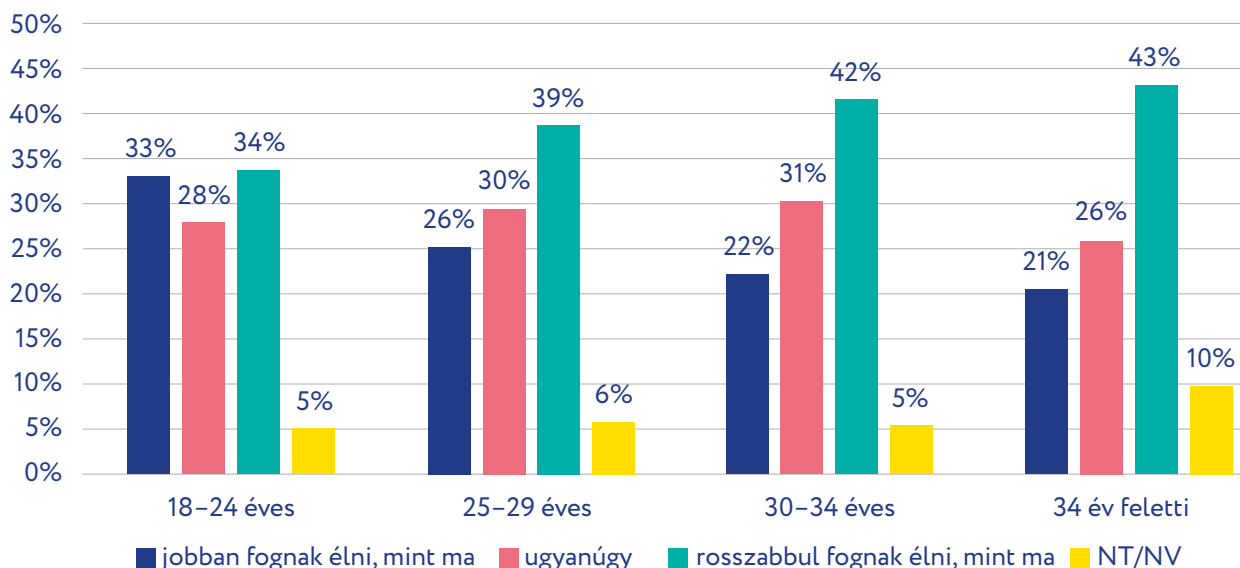
Az uniós polgárok leginkább az EU gazdasági helyzetével kapcsolatban pesszimisták: a megkérdezettek 45%-a szerint gyengülni fog a gazdaság, további 27% stagnálónak érzi a helyzetet és mindössze 23% bízik a gazdaság erősödésében. A jelenlegi válsághelyzetre tekintettel, valamint abból kiindulva, hogy a fiatalok által említett leginkább égető probléma napjainkban a bizonytalanság és kiszámíthatatlan jövő, egyáltalán nem meglepő ez az eredmény.

Érdekes ugyanakkor, hogy a pesszimizmus és elégedetlenség ellenére a válaszadók 65%-a egy EU-tagságról szóló népszavazáson határozottan azon az állásponton van, hogy az adott ország maradjon továbbra is az EU-ban,

és mindössze 26% támogatná a kilépést. Az idősoros adatokat vizsgálva az elmúlt hat évben ez nem mutatott számottevő változást, valamint korcsoportok tekintetében sem lehet igazán szignifikáns eltérést kimutatni (6. ábra).

5. ábra. Az EU jövője (korcsoport szerint, %)

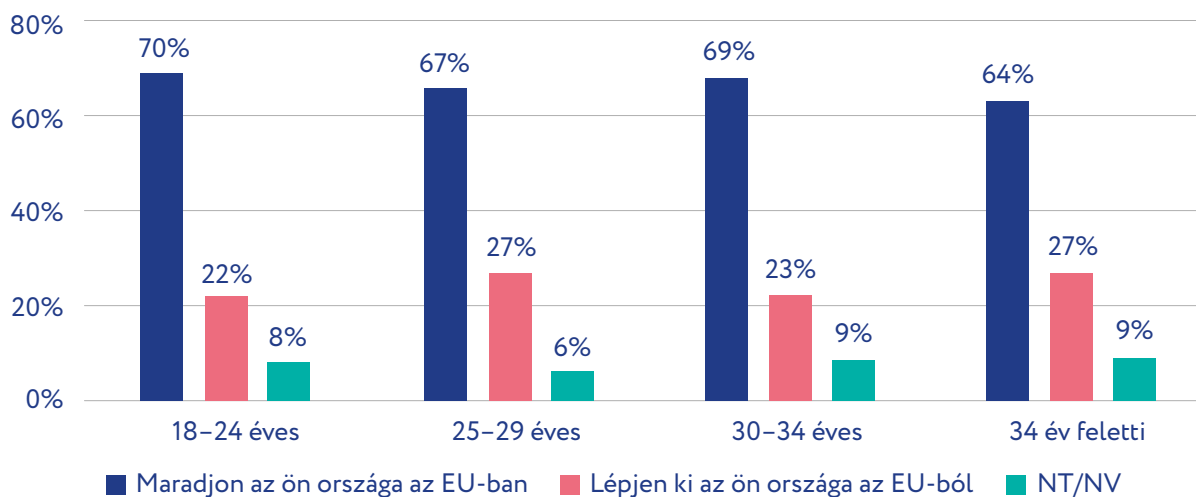
Ön szerint az Ön gyermekei vagy a következő generációk...?

Forrás: Századvég-szerkesztés

6. ábra. EU-tagságról szóló népszavazás (korcsoport szerint, %)

Hogyan szavazna egy az Ön országának EU-tagságáról szóló népszavazáson?

Forrás: Századvég-szerkesztés

Konferencia Európa jövőjéről

Jelen fejezetben az eddig ismertetett témához kapcsolódóan egy másik – kvalitatív jellegű – kutatás eredményeit mutatjuk be röviden.

2021-ben és 2022-ben a fiatalok kiemelt célcsoportját képezik az EU-s stratégiáknak. Az a fajta kezdeményezés,

hogy közösen alakítsuk mi, európai uniós állampolgárok a jövőt, egy egészen egyedülálló konferenciát hívott életre 2022. május 9-én. A Strasbourgban megrendezett Európa jövőjéről szóló konferencia egy innovatív folyamat első lépcsője, hiszen a résztvevők (tudósok, képviselők, civil társadalom tagjai) Európa-szerte kulcsfontosságú kérdésekről és kihívásokról oszthatták meg egymással

elképzeléseiket és vehettek részt a közös jövő alakításában – mindezt foglalkozástól, lakóhelytől és nemtől függetlenül.

„Az Európa jövőjéről szóló konferencia a polgárokat a közép-pontba helyező, alulról építkező gyakorlat, amelynek keretében az európaiak kifejezhetik, hogy mit várnak az Európai Uniótól. A konferencia nagyobb szerepet biztosít majd a polgároknak az Unió jövőbeli szakpolitikáinak és törekvéseinek alakításában, ezáltal javítva rezilienciáját” (Európai Parlament, Európai Tanács, Európai Bizottság, 2022).

A konferencia nemcsak a társadalmi integráció erősítését szolgálja, de mindezzel párhuzamosan egy olyan egyedülálló kezdeményezésnek is tekinthető, amelynek során a döntéshozatali folyamatokra tényleges megerősítés érkezik a polgárok felől. A történelemben visszatekintve

igen kevésbé fordult elő az állampolgárok tényleges, közvetlen bevonása a folyamatokba.

Bár azt még nem tudni, mik lesznek a végrehajtó intézmények által megvalósítandónak minősített lépések, azt mindenképp kijelenthetjük, hogy az innovatív kezdeményezés eléggé impulzív és hiteles, már abból a szempontból is, hogy olyan prioritások rajzolódtak ki, melyekről korábban már az uniós értékelés és a fiatalok problématerképének felvázolása során is említést tettünk. Ezek a prioritások a következők: éghajlatváltozás elleni küzdelem és a környezeti kihívások kezelése, gazdasági helyzet erősítése, a társadalmi igazságosság és egyenlőség megteremtése, Európa digitális átalakulása, európai értékeink megőrzése és népszerűsítése, az EU megítélésének javítása, valamint az unió demokratikus alapjainak megerősítése (7. ábra).

7. ábra. Konferencia az EU jövőjéről (infografika)

Forrás: Európa Pont, 2022³

³ https://europapont.blog.hu/2022/06/13/az_eu_jovoj_e_konferencia (Letöltés dátuma: 2022. 12. 13.)

Összefoglalás

Az „Ifjúság Európai éve” a fiatalokat célozza meg és kínál számukra olyan ismeretbővítő eseményeket, pályázati lehetőségeket és támogatásokat, melyek segíthetik a fiatalokat az őket érintő problémák megküzdésében és egyben erősítik az ifjúság bevonódását a döntéshozatalba. Fontos, hogy mind a hazai, mind pedig az uniós ifjú állampolgárok tájékozódjanak és az EU-s támogatásokból való részesülés révén identitásukban is az unióhoz tartozónak vallják magukat.

Kutatásunk eredményei alapján határozottan elmondható, hogy az ifjúság kiemelt csoportját képezik a jelen-

legi válságoknak, ezáltal részvételük a döntéshozatali folyamatokban nélkülözhetetlen. A fiatalok és idősek egyaránt úgy érzik, hogy tíz év múlva létezni fog Európai Unió, ezzel párhuzamosan az unió rendelkezik a válságok megküzdéséhez szükséges kompetenciákkal.

Több európai uniós országban is határozottan úgy vélik, fejlesztési irányokat kell kijelölni és a fiatalság aktív bevonására van szükség. Ezzel párhuzamosan a válaszok alapján kiemelendő, hogy egyértelműen reális célokra van szükség, melyek megvalósítása nem ró jelentős terhet az állampolgárokra.

Irodalomjegyzék

Csepeli G. (1984). Azonosság-tudat és nemzeti hovatartozás. *Társadalmi Szemle*, 39(3), 54–57.

Európa Pont (2022). *Konferencia az EU jövőjéről*. Letöltés dátuma: 2022. 12. 13., forrás: https://europapont.blog.hu/2022/06/13/az_eu_jovojje_konferencia

Európai Bizottság (2022). *Közvélemény-kutatás az Európai Unióban*.

Európai Parlament, Európai Tanács, Európai Bizottság (2022). *Együttes nyilatkozat az Európa jövőjéről szóló konferenciáról*.

European Commission (2021). *Commission Welcomes the Political Agreement on the European Year of Youth*. Letöltés dátuma: 2022. 12. 13., forrás: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6648

European Parliament (2021). *Special Eurobarometer 500. Future of Europe*. Letöltés dátuma: 2022. 12. 13., forrás: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/>

Koller B. (2022). Az EU jövője konferencia margójára. In Csicsmann L. & Kemenszky Á. (szerk.), *A nemzetközi rendszer alakváltozásai a 21. század elején* (pp. 189–198). Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.

Sajtos L. & Mitev A. (2007). *SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Székely, L., Pillók, P., Kántor, Z., & Domokos, T. (2020). Problématerkép. In *Magyar fiatalok 2020* (old.: 71-73.).

World Economic Forum (2022). *The Global Risks Report 2022*. Letöltés dátuma: 2022. 12. 13., forrás: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf